

Родитељска моћ, награде и казне

Од многих улога које човек током живота има једна од најодговорнијих и најважнијих је васпитање и подизање деце. Родитељи доживљавају најлепша, али често и најтежа искуства, искушења и осећања одгајајући своју децу. Зато је тема родитељства увек актуелна. Важне карактеристике у васпитању су емоционални однос према детету, доминантна позиција родитеља (ауторитарна, попустљива или са ауторитетом), као и родитељска одговорност (васпитна улога оба родитеља или преузимање од стране једног родитеља – у нашој култури то је најчешће мајка). Прихватити дете, његов темперамент и карактер основ је доброг односа и васпитања и услов за подстицање психосоцијалног развоја детета. Прихваћено дете јача поверење у родитеље и стиче базичну сигурност. Обучавање родитеља да се боље разумеју са својом децом и успешније решавају развојне и ситуационе кризе детета, један је од успешних начина у развијању добрих односа између родитеља и деце.

НАГРАДЕ И КАЗНЕ

Родитељ је одговоран за васпитање детета и он одређује (или пресуђује) шта је добро, а шта лоше у понашању детета. У процесу васпитања родитељ користи васпитне мере усмерене ка обликовању понашања детета. Казна, као васпитна мера, увек је усмерена уназад ка сузбијању непожељног понашања, а награда увек унапред ка подстицању и развијању позитивних, пожељних облика понашања. Награде и казне свој смисао и сврху добијају у контексту специфичних односа које родитељи изграђују са својом децом. Ако је са родитељима нарушен однос, емоционално хладан и непотпун, дете награду доживљава као куповину љубави, као замену за љубав, а сваку па и најблажу казну као неправедну, као израз злоупотребе моћи.

Шта се подразумева под наградама?

- материјална награда: новац, поклони
- вербална подршка: похвале, обећања

Шта награђујемо код деце?

- понашање, поступке, особине, однос према другима

Који су најчешћи облици кажњавања?

– физичка казна; вербална казна; ускраћивање потреба (забрана); ускраћивање наклоности, пажње, љубави; ускраћивање привилегија

Који су дозвољени, а који недозвољени облици кажњавања?

– **недопустиве казне:** физичко и психолошко злостављање деце; психолошко злостављање се односи на све понижавајуће поруке које родитељ упућује детету када га грди (све ружне речи - увреде; негативно вредновање поступака детета – критика; одузимање вредности детету – омаловажавање; етикетирање детета као кривца за нешто – оптужбе; понижавање детета – изазивање стида)

– **дозвољени облици кажњавања:** опомена, прекор или превентивна употреба благе силе када је дете угрожено, у опасности или изазива опасност за друге

Ефекти казне су по правилу непредвидиви и ограниченог деловања:

– могу довести до елиминације непожељног понашања

– могу довести до механизма померања (недозвољено понашање детета када је ван контроле родитеља)

– могу довести до нарастања негативног понашања

Грешке у кажњавању:

– **неиндивидуализована казна** (родитељи кажњавају нпр. оба детета истом казном непримерено њиховом различитом узрасту – због кашњења у школу десетогодишња ћерка и седамнаестогодишњи син добијају исту казну, морају на спавање у девет сати увече)

– **индиректна веза понашања и казне** (због тога што су нпр. открили да њихов син пуши родитељи га кажњавају ускраћивањем потреба - неће му купити патике, не дају му новац за ужину ...)

– **недоследност** (за исто понашање родитељи реагују непредвидиво - једном не кажу ништа, други пут забране омиљену активност, трећи пут физички кажњавају ...)

– **неправедност** (родитељи оптужују и кажњавају дете а да претходно нису проверили и потврдили да је одговорно за ситуацију због које га кажњавају)

– **одмазда** (родитељи детету „враћају истом мером“ за понашање које желе да санкционишу – дете је разбило вазу, родитељ уништва неку омиљену ствар детета)

– **центрираност казне на себе** (родитељи реагују према расположењу - када су нерасположени и незадовољни онда кажњавају)

– **предозирано кажњавање** (неодмерена казна у намери да дете „научимо памети“ – дете не брине о исхрани и шетњи свог пса, родитељи га поклоне рођацима на селу)